

ULKOASIAINVALIOKUNNAN LAUSUNTO 2/2013 vp

Valtioneuvoston selvitys Suomen osallistumisesta EUTM Mali -koulutusoperaatioon

Valtioneuvostolle

JOHDANTO

Vireilletulo

Eduskunnan ulkoasiainvaliokunta on 19 päivänä helmikuuta 2013 saanut valtioneuvostolta kriisinhallintalain (211/2006) 3 §:n 1 momentin nojalla selvityksen Suomen osallistumisesta EUTM Mali -koulutusoperaatioon (UTP 6/2013 vp).

- yksikön johtaja Helena Partanen ja vanhempi osastoesiupseeri, komentaja Juhani Karjoma, puolustusministeriö
- everstiluutnantti Timo Mäki-Rautila, maavoimien esikunta
- ulkoasiainneuvos Leena Ritola ja ulkoasiainsihteeri Mari Lankinen, ulkoasiainministeriö.

Asiantuntijat

Valiokunnassa ovat olleet kuultavina

Viitetiedot

Ulkoasiainvaliokunnan pyynnöstä puolustusvaliokunta on antanut asiasta lausunnon (PuVL 2/2013 vp), joka on otettu tämän lausunnon liitteeksi.

VALIOKUNNAN KANNANOTOT

Perustelut

Malin tilanne

Ulkoasiainvaliokunta on käsitellyt Malin tilannetta laajasti joulukuussa 2012 osana Sahelmietintöään (UaVM 13/2012 vp). Ulkoasiainvaliokunta totesi, että uhkakuvien monimuotoisuus ja valtioiden keskinäisriippuvuus merkitsevät, että Pohjois-Afrikan kehitys heijastuu yhä välittömämmin Euroopan turvallisuuteen ja kehitykseen. Osallistumalla kriisinhallintaan pyritään turvallisuuden vahvistamiseen ja uhkakuvien torjumiseen sekä kansallisten suorituskykyjen kehittämiseen.

Malin osalta aiempi tilannearvio ei ole perusteiltaan oleellisesti muuttunut mietinnön valmistumisen jälkeen. Helmikuussa 2013 Ranskan johdolla toteutettu sotilaallinen operaatio pysäytti radikaali-islamistien etenemisen Malissa. Valiokunta muistutti mietinnössään, että Malin kehitystä pidettiin aiemmin yleisesti vakaana ja jopa esimerkkinä monipuoluedemokratiaan siirtymisestä. Demokratian arvioitiin toimivan, kun hallitseva puolue vaihtui vaaleissa vuonna 2002. Yhtenä tärkeimmistä tekijöistä Malin 20 vuoden vakaudessa katsottiin olleen rauhanprosessi maan pohjoisosissa. YK:n johdolla Pohjois-Malissa toteutettiin mm. pienaseiden keräyshanke, jossa aseiden luovuttajille tarjottiin uusia toi-

meentulomahdollisuuksia. Sosiaalisen ulottuvuuden huomioimisen oli tarkoitus olla avain kestäväen rauhan aikaansaamiselle. Käytännössä esimerkiksi tuaregit kokivat kuitenkin jääneensä marginaaliseen asemaan. Mali on esimerkki niistä kehityshaasteista, joihin kansainvälisen yhteisön tulisi pyrkiä löytämään kestävämpiä ratkaisuja.

Valiokunta toistaa aiemman esityksensä, että Malin kriisiin johtaneita syitä tulisi arvioida demokratian ja hyvän hallinnon toteuttamisen ja tukemisen näkökulmasta. Tämä on tärkeää, jotta vastaisuudessa esimerkiksi EU:ssa voidaan kehittää ja tukea kokonaisvaltaisempia toimintatapoja kestävämpien yhteiskuntarakenteiden vahvistamiseksi.

EU:n Malin asevoimien koulutusoperaatio (EUTM Mali)

YK:n turvallisuusneuvosto vetosi lokakuussa 2012 hyväksymässään päätöslauselmassa (2071 (2012)) alueellisiin kumppaneihin, ml. Euroopan unioni, jotta nämä avustaisivat Malin asevoimien suorituskyvyn parantamisessa. Myös Malin hallitus on pyytänyt EU:lta tukea. Unionin tavoite on alueen vakauden edistäminen, sekä turvattomuuden, köyhyyden ja konfliktien perimmäisten syiden poistaminen. Valiokunta korostaa, että Malin asevoimien koulutusoperaatio (EUTM Mali) tulisi integroida osaksi kokonaisvaltaisempaa EU:n toimintaa. Valiokunta korosti em. mietinnössään (UaVM 13/2012 vp), että EU:n Sahel-strategia tulisi päivittää ja ottaa paremmin huomioon alueen pitkäaikaiset ongelmat ja kriisien toistumisen ehkäiseminen. Alueen maiden kehitystä tulisi arvioida kokonaisvaltaisesti painottaen taloudellisen ja sosiaalisen kehityksen vahvistamista. Alueen maiden ja erityisesti Afrikan Unionin ja ECOWAS:in omistajuuden vastuuta on korostettava ja tuettava.

EUTM Malin tehtävänä on kouluttaa ja neuvoa Malin asevoimia. Tavoitteena on tukea niiden toimintakyvyn palauttamista siten, että ne voisivat toimia Malin alueellisen koskematto-

muuden palauttamiseksi ja terroristiryhmien aiheuttaman uhan vähentämiseksi. Operaation toimeenpanossa korostetaan lähestymistavan kokonaisvaltaisuutta. Ulkoasiainvaliokunta korostaa ihmisoikeuksien ja humanitaarisen oikeuden merkitystä koulutuksessa. Operaation johtovaltiona toimii Ranska, ja operaation vahvuus on vajaat 500 sotilasta. Koulutustuen kohderyhmä on Malin maavoimien joukot. Operaation kestoksi on suunniteltu 15 kuukautta, jonka jälkeen Malin asevoimien olisi määrä pystyä ottamaan vastuulleen operaation tehtävät. Valiokunta ei pidä näin lyhyen ajan suunnitelmaa realistisena ottaen huomioon asevoimien nykyinen tila ja alueen epävakaus.

Turvallisuustilanne ja operaation riskiarvio

Valtioneuvoston selvityksen turvallisuus- ja riskiarvio on erittäin suppea. Valiokunta viittaa aikaisempiin kannanottoihinsa (viimeksi UaVL 1/2013 vp), joissa on edellytetty, että turvallisuus- ja riskiarvio tulee sisällyttää kirjallisiin selvityksiin. Se että kyseessä on koulutusoperaatio, ei poista toiminta-alueen uhka-arvion tarkeyttä valiokunnan kannanmuodostukselle.

Valtioneuvoston selvityksen mukaan rikollisuuden uhka on kasvussa maan yleisen epävakauden ja heikentyneen taloustilanteen vuoksi. Kaupunkien ulkopuolella uhkana ovat myös maantierosvot. Kapinalliset saattavat valmistella aseellista toimintaa kaikkia kansainvälisiä sotilaallisia toimijoita vastaan, ja terrori-iskut ovat mahdollisia. Lisäksi uhkan muodostavat terveydelliset ja liikenteen aiheuttamat riskit.

Koulutusoperaatio sijoittuu Koulikoroon noin 50 kilometrin päässä Bamakosta. Henkilöstö ei osallistu operatiiviseen toimintaan alueella. Asiantuntijakuulemisessa on todettu, että koulutusoperaatio toimii aidatussa ja suojatussa kohteessa. Tämän arvioidaan vähentävän henkilöstöä kohtaan kohdistuvaa uhkaa. Saadun selvityksen mukaan turvallisuuskysymyksissä operaatiota tukevat myös Malin hallituksen joukot. Asiantuntijakuulemisten mukaan joukkojen omasuojat on riittävät. Puolustusvaliokunnan taivoin ulkoasianvaliokunta pitää välttämättömä-

nä, että operaation omasuojaan ja terveydenhuoltoon liittyvät valmiudet, evakuintikyky mukaan lukien, ovat riittävällä tasolla ennen henkilöstön lähettämistä koulutuspaikkakunnalle.

Asiantuntijakuulemisen mukaan Malin operaation osalta voimankäytösäännöt ovat osa operaatiosuunnitelmaa (Mission Plan), josta vastaa operaation komentaja. Voimankäytösäännöistä on tiedotettu jäsenmaita, ne eivät poikkea muista EU-operaatioista.

Suomen osallistuminen EUTM Mali -operaatioon ja eduskunnan kuuleminen

EUTM Mali -koulutusoperaatiota on valmisteltu jo useita kuukausia, mutta tilanteen kärjistyessä tammikuussa valmisteluaikataulua kiirehdyttiin. Päätös EUTM -operaation perustamisesta tehtiin nopeutetussa aikataulussa ylimääräisessä ulkoasiainneuvostossa 17.1.2013, valiokunnalle tiedotettiin asiasta joulukuussa 2012 (UTP 30/2012 vp). Päätös käynnistämisestä tehtiin neuvostossa 18.2.2013. Hallituksen ulko- ja turvallisuuspoliittinen valiokunta teki 15.2.2013 päätöksen Suomen osallistumisesta koulutusoperaatioon enintään 12:lla sotilaalla. Eduskunnan kuulemismenettelyyn jäi tästä syystä aikaa vain alle viikko. Valiokunnan harkintaa nyt kyseessä olevassa tapauksessa näin kiireellisellä aikataululla edesauttaa se, että valiokunta käsiteli Malin ja Sahelin alueen tilannetta laajasti mietinnössään (UaVM 13/2012 vp).

Suomen on tarkoitus osallistua koulutusoperaatioon enintään 12:lla sotilaalla. Valiokunnal-

le aiemmin ilmoitettua 10 sotilaan määrää jouduttiin kasvattamaan, koska Norjan suunniteltu osallistuminen ei toteutunut. Valiokunnan saaman selvityksen perusteella alustava kustannusarvio 10:n sotilaan osallistumiselle koko 15 kuukauden ajan on noin 1,5 miljoonaa euroa (UM 1,1 ja PLM 0,4 miljoonaa euroa). Valiokunta toteaa, että osallistujien määrän nostaminen kahdeentoista lisää jonkin verran toimintamenoja (noin 100 000 euroa/sotilas). Osallistumisen kustannukset voidaan kattaa sotilaallisen kriisinhallinnan määrärahoista.

Puolustusvaliokunnan mukaan (PuVL 2/2013 vp) Suomen tavoitteena on ollut afrikkalaisten suorituskykyjen kehittäminen juuri koulutusyhteistyötä kehittämällä. Suunniteltu yhteistyö Ruotsin kanssa on nähtävä osana Pohjoismaisen puolustusyhteistyön kehittämistä. Puolustusvaliokunta pitää Suomen osallistumista operaatioon enintään 12 sotilaan vahvuisella osastolla tarpeellisena ja perusteltuna.

Johtopäätös

Edellä olevin huomioon ulkoasiainvaliokunta pitää perusteltuna ja puoltaa Suomen osallistumista EU:n koulutusoperaatioon Malissa (EUTM).

Lausunto

Lausuntonaan ulkoasiainvaliokunta esittää,

että valtioneuvosto ottaa edellä olevan huomioon.

UaVL 2/2013 vp — UTP 6/2013 vp

Helsingissä 22 päivänä helmikuuta 2013

Asian ratkaisevaan käsittelyyn valiokunnassa ovat ottaneet osaa

pj.	Timo Soini /ps	Maria Lohela /ps
vpj.	Pertti Salolainen /kok	Tom Packalén /ps
jäs.	Jouni Backman /sd	Aila Paloniemi /kesk
	Christina Gestrin /r	Ben Zyskowitz /kok
	Ilkka Kantola /sd	vjäs. Timo Heinonen /kok
	Katri Komi /kesk	Jussi Niinistö /ps.
	Annika Lapintie /vas	

Valiokunnan sihteerinä on toiminut

valiokuntaneuvos Raili Lahnalampi.